ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τον Εγκρίνει ΚΕΜΠ ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ
Αριθμός Αδείας 4537
ΕΛΤΑ Hellenic Post
ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1973/05 ΚΕΜΠ ΚΡΥΟΝΕΡΙΟΥ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ
Τεύχος 208, Σεπτέμβριος 2013

ΙΝΕ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

ΙΝΕ-ΓΣΕΕ

Ετήσια Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία και η Απασχόληση το 2013

• Δραστηριότητες ΙΝΕ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Τεύχος 208, Σεπτέμβριος 2013

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η κεντρική αυτή επιδίωξη της ΄Εκθεσης για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση του έτους 2013, σημαίνει την κατανόηση του αδιεξόδου των ασκούμενων πολιτικών της «εσωτερικής υποτίμησης, λιτότητας, ανεργίας, ελεγχόμενης χρεοκοπίας» και τον σχεδιασμό πολιτικών για την αποκατάσταση της τάξης των κοινωνικών αναγκών, ενίσχυσης των μισθών και των δημόσιων και κοινωνικών δαπανών και όχι της τάξης του κέρδους, στο πλαίσιο ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος και ενός σύγχρονου προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας.

Στην κατεύθυνση αυτής της εναλλακτικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και ύφεσης καθώς και της προοπτικής ανάπτυξης διαμέσου των μισθών (wage led growth), στην Ελλάδα το ΙΝΕ της ΓΣΕΕ για ένα ακόμη έτος εκπόνησε την ετήσια έκθεσή για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση τα συμπεράσματα της οποίας παρουσιάζονται συνοπτικά στην ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ του Σεπτεμβρίου. Επιπλέον, η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ παρουσιάζει τις δραστηριότητες το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παναγόπουλος
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σάββας Ρομπόλης, Γιάννης Κουζής, Βασίλης Παπαδόγαμβρος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Σάββας Ρομπόλης
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γ. Κολλιάς, Δ. Κατσορίδας
ΓΡΑΦΕΙΑ: Ιουλιανού 24 Αθήνα, Τηλ: 210 8202247, Fax: 210 8202202
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** vpetrak@inegsee.gr
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ: ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60, Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ 2013

Επιμέλεια: Γιώργος Κρητικίδης

Η εντεινόμενη οικονομική κρίση και ύφεση μετά το 2009, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και ιδιαίτερα Μεσογειακό και ελληνικό επίπεδο με τη σοβαρή μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας, την διακοπή χορήγησης δανείων από τις τράπεζες, τη μείωση των επενδύσεων από το κράτος και τις επιχειρήσεις καθώς και τον περιορισμό της ζήτησης από τους καταναλωτές (μείωση μισθών, συντάξεων και αύξηση της φορολογίας), **αναδεικνύει με τον πιο σαφή αλλά και ανησυχητικό τρόπο** ότι η ευρωπαϊκή, η μεσογειακή και ιδιαίτερα η ελληνική οικονομία βρίσκονται σε ανάλογες συνθήκες οικονομικής ύφεσης (κραχ ανεργίας) μετά από αυτές που ακολούθησαν το κραχ στις χρηματαγορές το 1929. **Η επιλογή του μοντέλου της άνισης ανάπτυξης** στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της δανειστικής οικονομίας, κυρίως, στα κράτη-μέλη του Νότου, συνέβαλε στην υπερχρέωση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Παράλληλα, οι φοροαπαλλαγές του κράτους προς τις επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την κατάρρευση των μηχανισμών ελέγχου και είσπραξης των φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών, συνέβαλε στον υπερβολικό δανεισμό και στην υπερχρέωση των προϋπολογισμών των κρατών-μελών, ιδιαίτερα των χωρών του Νότου.

Με άλλα λόγια, **ο ευρωπαϊκός Νότος** μετεξελίχθηκε διαμέσου του δανεισμού, σε οικονομικό σχηματισμό ζήτησης, δεδομένου ότι για παράδειγμα στην Ελλάδα το 74% του ΑΕΠ το 2008 προερχόταν από τη ζήτηση και την καταναλωτική δαπάνη.

Όμως, κατ' αυτόν τον τρόπο, **ο Βορράς** οργάνωσε τους όρους και τις προϋποθέσεις της άνισης ανάπτυξης Βορρά-Νότου, μεταφέροντας σημαντικούς πόρους από τη νότια στη βόρεια Ευρώπη, είτε διαμέσου της εξόφλησης των δανείων, είτε διαμέσου της κατανάλωσης προϊόντων και υπηρεσιών που ο Νότος εισάγει από τον Βορρά. **Βασικός μοχλός και συγκροτημένος μηχανισμός** εγκαθίδρυσης και ενδυνάμωσης του μοντέλου της άνισης ανάπτυξης Βορρά-Νότου, απετέλεσε ο ευρωπαϊκός καταμερισμός εργασίας που τοποθέτησε τον Νότο στον δρόμο της σταδιακής τεχνολογικής, καινοτομικής, οργανωτικής και ποιοτικής **απαξίωσης** της παραγωγικής υποδομής στους τομείς της μεταποίησης και της γεωργίας, προ-

ωθώντας την ανάπτυξη των τομέων του τουρισμού, των κατασκευών και των υπηρεσιών. Χαρακτηριστική περίπτωση αυτής της **παραγωγικής απαξίωσης** αποτελεί, μεταξύ των χωρών του Νότου, η Ελλάδα η οποία σήμερα (2013) παράγει μόνο το 27% των προϊόντων που καταναλώνει. Ακριβώς, αυτή **η ευρωπαϊκή στρατηγική** της άνισης ανάπτυξης Βορρά-Νότου οδήγησε, κατά τελευταία είκοσι χρόνια σταδιακά την Ελλάδα στην

δημιουργία «δίδυμων ελλειμμάτων», στα δημόσια οικονομικά (δημόσιο έλλειμμα και χρέος) και στις εξωτερικές συναλλαγές της χώρας (έλλειμμα εμπορικού ισοζυγίου). Η επιβολή στις χώρες του Νότου των πολιτικών της «εσωτερικής υποτίμησης» και της ελεγχόμενης χρεοκοπίας από τους διεθνείς οργανισμούς (Ε.Ε., ΕΚΤ, ΔΝΤ), ως στρατηγική επιλογή της εγγυημένης αποπληρωμής των δανείων τους και της μετάβασης των οικονομικών σχηματισμών του Νότου από οικονομίες της ζήτησης σε οικονομίες της προσφοράς, εκτός από την κοινωνική καθίζηση (λιτότητα, ανεργία, φτωχοποίηση, κλπ) προκάλεσαν και παραγωγική καθίζηση (μείωση επενδύσεων (64,8% 2008-2013, παραγωγικότητας της εργασίας, αύξησης της ανεργίας κλπ) (καθίζηση προσφοράς), **απαξιώνοντας** κατ' αυτόν τον τρόπο ακόμη και τον κεντρικό στρατηγικό στόχο των εφαρμοσμένων πολιτικών. Κατά συνέπεια, η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε διαδικασία αποεπένδυσης (8,5% του ΑΕΠ, δεδομένου του εξαιρετικά χαμηλού ποσοστού επενδύσεων 13,2% του ΑΕΠ το 2012 και του υψηλού επιπέδου των αποσβέσεων 21% του ΑΕΠ, Π. Θωμόπουλος 2013), με σημαντικές απώλειες του παραγωγικού της δυναμικού που την **οδηγούν εγκλωβισμένη σε μια ανατροφοδοτούμενη διαδικασία ύφεσης**, με αποτέλεσμα η στόχευση της δημοσιονομικής της προσαρμογής να καθιστάται εξαιρετικά βραδεία, επίπονη και αναποτελεσματική, επειδή ακριβώς μεταλλάσσεται σε οικονομικό και κοινωνικό σχηματισμό πλήρους υποβάθμισης των επενδύσεων, της παραγωγής και της εργασίας. Ταυτόχρονα προκάλεσαν διεύρυνση του χάσματος (ΑΕΠ, ρυθμός ανάπτυξης, χρέος, έλλειμμα, κλπ) καθώς και σημαντική απόκλιση των αποδοχών Βορρά-Νότου. Έτσι, η ασκούμενη πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης στην Ελλάδα που στόχευε στην αύξηση, των εξαγωγών και στην ανάκαμψη της οικονομίας, με τον αναποπροσανατολισμό της από την εσωτερική στη

διεθνή οικονομία έχει αποτύχει, με αποτέλεσμα να έχει εκκολαφθεί στο εσωτερικό της πολιτικής της εσωτερικής υποτίμησης η κρίση αντιμετώπισης της στην χώρα μας, με ό,τι αυτό αρνητικά συνεπάγεται για το βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων.

Η απόφαση ότι «η κρίση των ανισοτήτων αποτελεί λύση της οικονομικής κρίσης και ύφεσης» που λήφθηκε το 2009, καθορίζει τις επιλογές για την ελληνική οικονομία τουλάχιστον για την δεκαετία 2010-2020, συμπαρασύροντας σε χαμηλά επίπεδα την απασχόληση, τους μισθούς καθώς και το επίπεδο των συντάξεων και των κοινωνικών επιδομάτων παράλληλα με αυξήσεις των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών και με συνθήκες αποεπένδυσης και μη πραγματοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων

(μακροχρόνιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, 3,5% ετησίως προϋποθέτει συνολικές επενδύσεις 20% του ΑΕΠ και παραγωγικές επενδύσεις - εκτός κατοικιών- 15% του ΑΕΠ, Π. Θωμόπουλος, 2013), επειδή, μεταξύ των άλλων, η κλαδική διάρθρωση και λειτουργία των επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι άκρως ολιγοπωλιακή. Με αυτά τα δεδομένα της διεύρυνσης και εμβάθυνσης του οικονομικού, δημοσιονομικού και κοινωνικού χάσματος Βορρά-Νότου αλλά και εντός του Νότου, αποδεικνύεται ότι ουσιαστικά η Ε.Ε.-17 (ευρωζώνη) μόνο κατ' επίφαση μπορεί να υποστηριχθεί ότι είναι ενιαία. Ωστόσο**, τα προβλήματα των μεσογειακών οικονομιών** δεν εσωτερικεύονται μόνο στον ευρωπαϊκό νότο αλλά παράλληλα εξωτερικεύονται (ύφεση, μείωση εξαγωγών, αύξηση δημοσίου χρέους, ελλείμματος και δανεισμού, μείωση

παραγωγικής αύξησης ανεργίας, γήρανση πληθυσμού κλπ) ακόμη και σε βόρειες χώρες του πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η γενίκευση, προφανώς σε διαφορετικό βαθμό των προβλημάτων (οικονομικών, κοινωνικών, δημοσιονομικών, κλπ) στις οικονομίες του Βορρά και του Νότου, **αναδεικνύει** ουσιαστικά την αναγκαιότητα επίλυσης της θεμελιώδους ευρωπαϊκής αντίφασης που συνίσταται στην επιλογή μεταξύ της ιδέας και της στρατηγικής της «ενωμένης Ευρώπης» με την έννοια της ισότητας άνισων χωρών. Είναι φανερό ότι οι ευρωπαϊκές ελίτ, ιδιαίτερα του Βορρά έχουν μέχρι σήμερα επιλέξει (μοντέλο άνισης ανάπτυξης) την στρατηγική της «ενοποιούσας Ευρώπης» με την έννοια της εμβάθυνσης της ανισότητας άνισων χωρών. Όμως, **η οικονομική κρίση και ύφεση**, σε συνδυασμό με τα προβλήματα που έχουν προκληθεί από τις εφαρμοζόμενες πολιτικές της εσωτερικής υποτίμησης, ιδιαίτερα στον Νότο, θέτει τις ευρωπαϊκές ελίτ, τις εναλλακτικές πολιτικές δυνάμεις και τα κοινωνικά κινήματα, προ των ευθυνών τους, με την έννοια της επιλογής διατήρησης της ευρωπαϊκής ενότητας στην κατεύθυνση της ισότητας άνισων χωρών ή στην επιλογή της κατεύθυνσης διάσπασης (δύο ευρωπαϊκές ενώσεις Βορρά-Νότου) ή της ολοκληρωτικής διάλυσης της ευρωπαϊκής ένωσης ή της ευρωζώνης με την «θεσμοποιημένη θέσπιση» της ανισότητας άνισων χωρών. Όμως αξίζει να σημειωθεί ότι εάν δεν ανασχεθούν άμεσα αυτές οι τάσεις αποσύνθεσης της Ευρώπης, τότε η Ευρωπαϊκή Ένωση του Βορρά και του Νότου, μειονεκτούσα στην τεχνολογική καινοτομία, την παραγωγικότητα και τους διεθνείς γεωπολιτικούς συσχετισμούς, δεν θα αποφύγει να μετεξελιχθεί σ' ένα ελκυστικό τουριστικό προορισμό των πολιτών της Ασίας, αφού η Ευρώπη θα υστερεί και

δεν θα προηγείται των ασιατικών οικονομιών.

Πράγματι, από την άποψη αυτή είναι χαρακτηριστικό ότι **οι προοπτικές της ευρωζώνης** όπως αποτυπώνονται σε οικονομετρικές εκτιμήσεις (2013,-0,3% μείωση ΑΕΠ, 2014, αύξηση 0,9% του ΑΕΠ, OFCE, Avril 2013 και κατά την περίοδο 2010-2060 η παραγωγικότητα της εργασίας θα αυξηθεί κατά 1,4% τον χρόνο, το ΑΕΠ κατά 1,7% τον χρόνο και η απασχόληση κατά -0,1% κατά μέσο όρο τον χρόνο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013) είναι αναιμικές με ό,τι αυτό αρνητικά συνεπάγεται για το βιοτικό επίπεδο των ευρωπαίων πολιτών. Κατά συνέπεια, κρίνοντας εκ του αποτελέσματος, **η στρατηγική επιλογή των πολιτικών της εσωτερικής υποτίμησης** για την ανάσχεση της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης, με την «κρίση ανισοτήτων», περιπλέκει και οξύνει ακόμα περισσότερο την οικονομική και κοινωνική κρίση στο παρόν και αποδυναμώνει τις κινητήριες δυνάμεις της οικονομίας για την αντιμετώπισή της στο μέλλον. Έτσι, απαιτείται, πριν και πάνω απ' όλα, η άρση των εισοδηματικών και κοινωνικών ανισοτήτων με αναδιανομή του εισοδήματος και δίκαιη φορολογική επιβάρυνση, προκειμένου να αποκατασταθεί η δημοσιονομική ανισορροπία και να αναταχθεί το επίπεδο της ζήτησης, καθώς και αυτό της επενδυτικής-αναπτυξιακής δραστηριότητας της ευρωπαϊκής και ελληνικής οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η **κεντρική επιδίωξη** της Έκθεσης για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση του έτους 2013, συνίσταται στην αξιολόγηση των ασκούμενων πολιτικών 2012-2013, στις επιπτώσεις τους στην ελληνική οικονομία και κοινωνία, στις συνθήκες μετάλλαξης της εσωτερικής υποτίμησης σε υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας, στις εξελίξεις στους μισθούς, στο κόστος εργασίας, στην παραγωγικότητα και στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, στην απασχόληση την ανεργία, στις προϋποθέσεις και τις δυνατότητες μιας τεκμηριωμένης οικονομικά εναλλακτικής οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής, στις δημοσιονομικές εξελίξεις, στις εργασιακές σχέσεις, στις πολιτικές φροντίδας των παιδιών καθώς και στις εξελίξεις στην κοινωνική ασφάλιση.

Η κεντρική αυτή επιδίωξη της **΄Εκθεσης για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση του έτους 2013,** σημαίνει την κατανόηση του αδιεξόδου των ασκούμενων πολιτικών της «εσωτερικής υποτίμησης, λιτότητας, ανεργίας, ελεγχόμενης χρεοκοπίας» και τον σχεδιασμό πολιτικών για την αποκατάσταση της τάξης των κοινωνικών αναγκών, ενίσχυσης των μισθών και των δημόσιων και κοινωνικών δαπανών και όχι της τάξης του κέρδους, στο πλαίσιο ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος και ενός σύγχρονου προγράμματος οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας.

Στην κατεύθυνση αυτής της εναλλακτικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης και ύφεσης καθώς και της προοπτικής ανάπτυξης διαμέσου των μισθών (wage led growth), στην Ελλάδα, **τα πιο σημαντικά συμπεράσματα** της έκθεσης αναφέρονται στα εξής:

- Η σωρευτική μείωση του ΑΕΠ για τα έξι έτη ύφεσης (2008-2013), συγκρινόμενη

με την αντίστοιχη μεταβολή στις 36 πιο προηγμένες χώρες του κόσμου, ανέρχεται σε περίπου 25%. Η πραγματική απόκλιση της ελληνικής οικονομίας από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ήδη ακυρώσει την πορεία πραγματικής σύγκλισης που είχε πραγματοποιηθεί κατά τα έτη 1995-2007.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές, 1990-2013

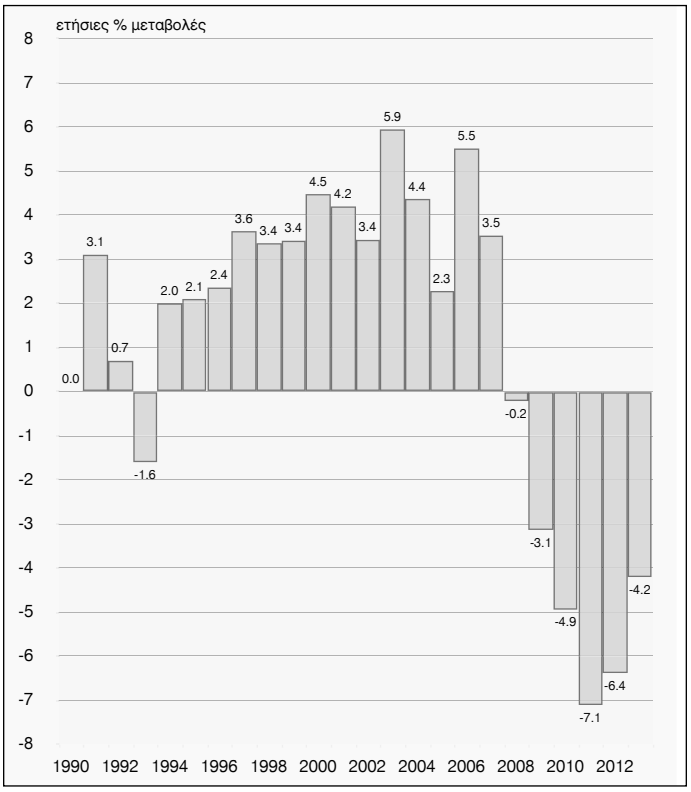

***Πηγή**: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Στη διάρκεια της εφαρμογής των μνημονίων όχι μόνο οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών δεν κατέστησαν κινητήριες δυνάμεις της ανάπτυξης αλλά παρουσίασαν και επιδείνωση ως προς την συμβολή τους στη μεγέθυνση του ΑΕΠ. Επομένως ο στόχος της πολιτικής της εσωτερικής υποτίμησης να δημιουργηθεί ένα εξωστρεφές μοντέλο ανάπτυξης στην Ελλάδα δεν έχει επιτευχθεί. Η θετική συμβολή του εξωτερικού εμπορίου στη διαμόρφωση του ΑΕΠ οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στη μείωση των εισαγωγών.

Εξαγωγές και εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σε σταθερές τιμές

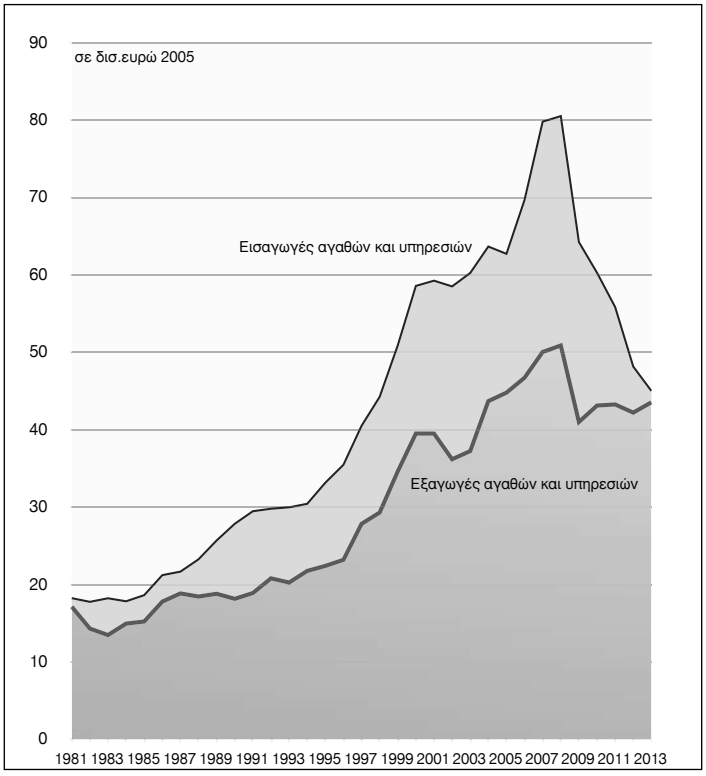

***Πηγή**: Ameco Database Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Η πτώση της εγχώριας ζήτησης από το 2009 και μετά είναι δραματική και ανήλθε συνολικά σε 31,3%. Το επίπεδο της εγχώριας ζήτησης έχει πλέον επιστρέψει 14 χρόνια πριν, δηλαδή στο επίπεδο του 1999.

Η εγχώρια ζήτηση σε τιμές του έτους 2005 (1992-2013)

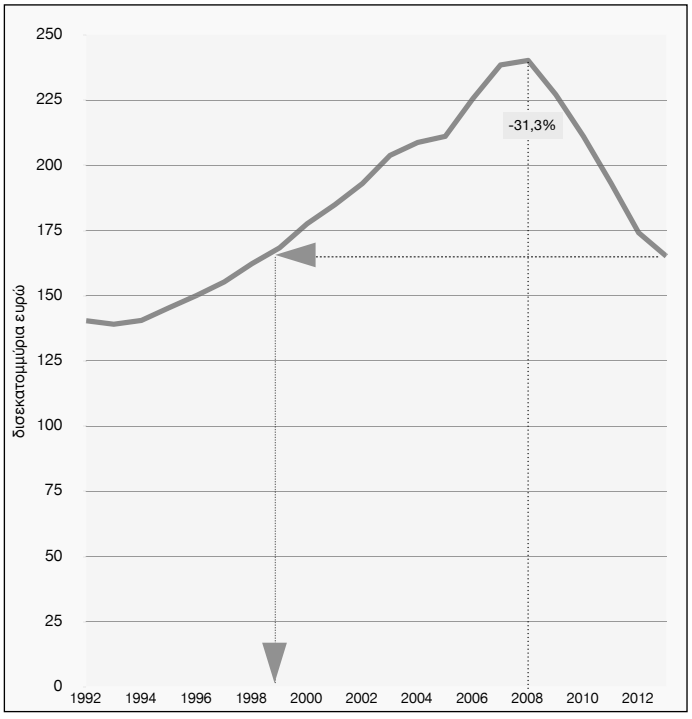

***Πηγή**: Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Κατά τα έτη 2010-2013 ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 18,6% ως επακόλουθο της μείωσης κατά 20,8% του ΑΕΠ. Το υπόλοιπο 2,2% περίπου της μείωσης του προϊόντος προήλθε από την μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας.

ΑΕΠ και αριθμός απασχολουμένων

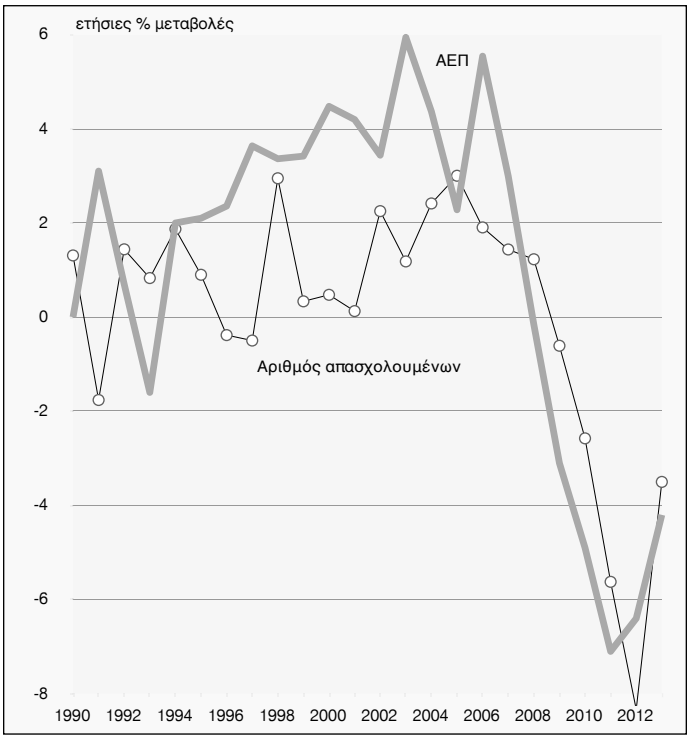

***Πηγή**: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΣΥΕ και Ameco Database.*

- Κατά την τετραετία 2010-2013, οι μέσες ονομαστικές αποδοχές ανά απασχολούμενο μειώθηκαν κατά 16,3% έναντι του 2009 υπό την πίεση της ανεργίας και των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας, ενώ η παραγωγικότητα της εργασίας μειώθηκε κατά 2,6% εξαιτίας της μείωσης του βαθμού χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού. Ως αποτέλεσμα, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, που είναι ο λόγος τους, μειώθηκε κατά 13,9%.

Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας και Ποσοστό Ανεργίας

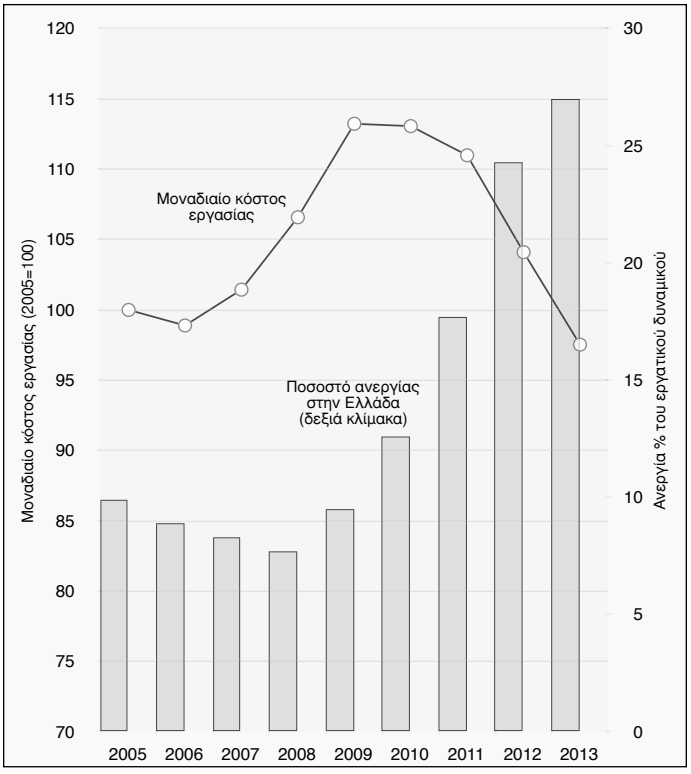

***Πηγή**: Ameco Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Με την είσοδο της ελληνικής οικονομίας στην ύφεση, η παραγωγικότητα υποχώρησε μαζί με τον βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού και την συρρίκνωση του αποθέματος παγίου κεφαλαίου, και μειώθηκε σωρευτικά, στην εξαετία 2008-2013, κατά 6,5%, έχοντας επανέλθει στο επίπεδο του 2003.

Μεταβολές της παραγωγικότητας της εργασίας

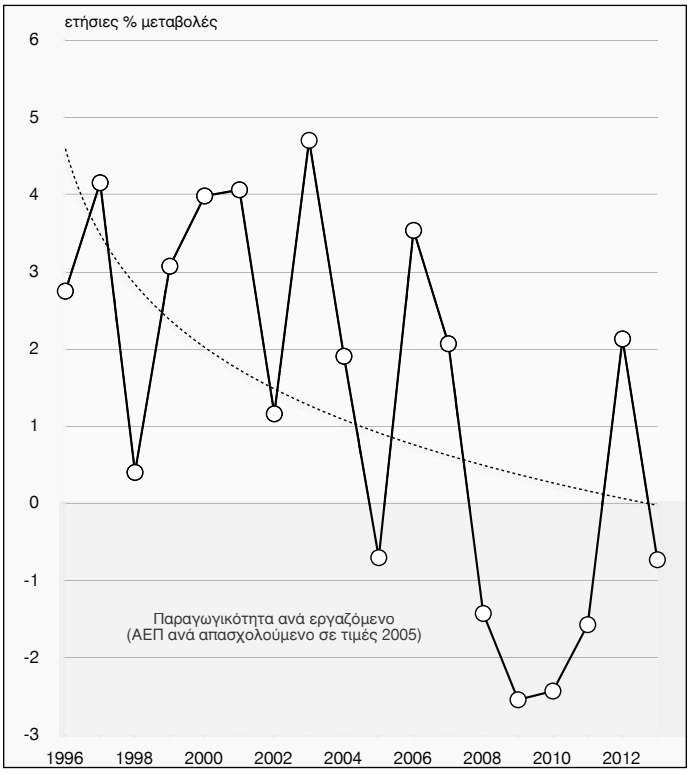

***Πηγή**: Ameco Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Σε τρέχουσες τιμές, οι αποδοχές εργασίας μισθωτών και αυτοαπασχολουμένων μειώθηκαν κατά 41 δισ. ευρώ έναντι του 2009, από την οποία μείωση τα 37 δισ. ευρώ αφορούν τους μισθωτούς και τα 4 δισ. ευρώ αφορούν τους αυτοαπασχολούμενους.

Αποδοχές εργασίας μισθωτών και αυτοαπασχολουμένων, και καθαρό λειτουργικό πλεόνασμα σε τρέχουσες τιμές (δισεκατομμύρια ευρώ)

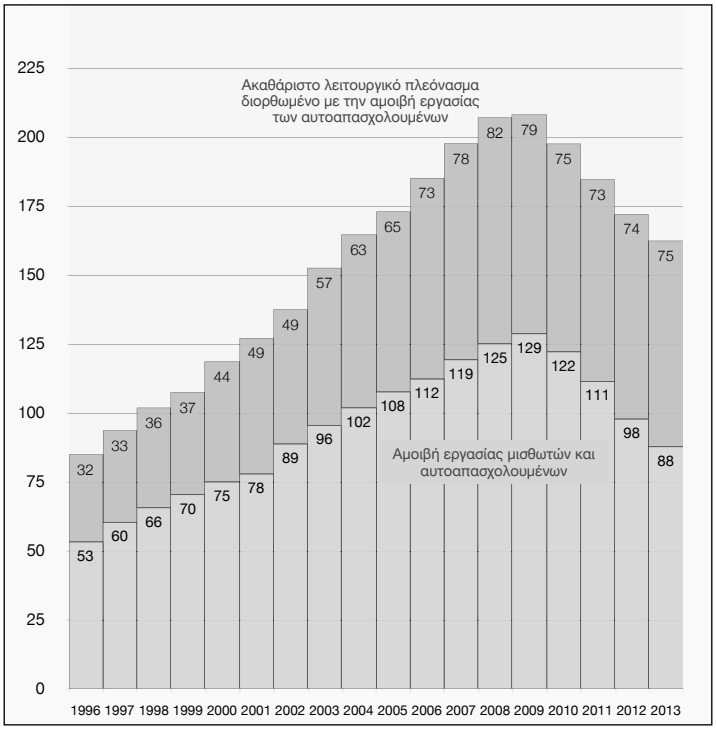

***Πηγή**: Ameco Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Η πτώση της επενδυτικής δραστηριότητας σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα πήρε δραματική μορφή, για όλους τους δείκτες. Οι καθαρές συνολικές επενδύσεις κατέρρευσαν στο -10% περίπου του ΑΕΠ. Η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε διαδικασία αποεπένδυσης: με άλλα λόγια, χάνει το παραγωγικό της δυναμικό.

Ιδιωτικές και συνολικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, σε σταθερές τιμές, ως ποσοστό του προϊόντος, 1990-2013

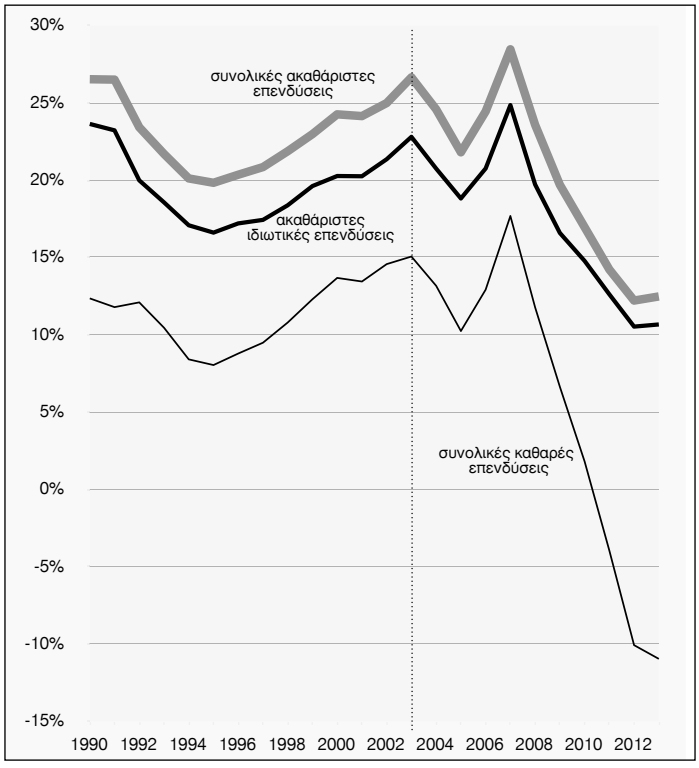

Πηγή: *Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Η σύγκλιση των πραγματικών μισθών έναντι του μέσου όρου της ΕΕ-15 έχει οπισθοχωρήσει περίπου κατά μία τριακονταετία, σε επίπεδα της δεκαετίας του 1980. Από το 2010 αρχίζει η διαδικασία απόκλισης της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας έναντι της αντίστοιχης στις 15 πιο προηγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ο δείκτης έχει υποχωρήσει από το 91% στο 83%.

Μέσες αποδοχές εργαζομένων και παραγωγικότητα στην Ελλάδα % της ΕΕ-15

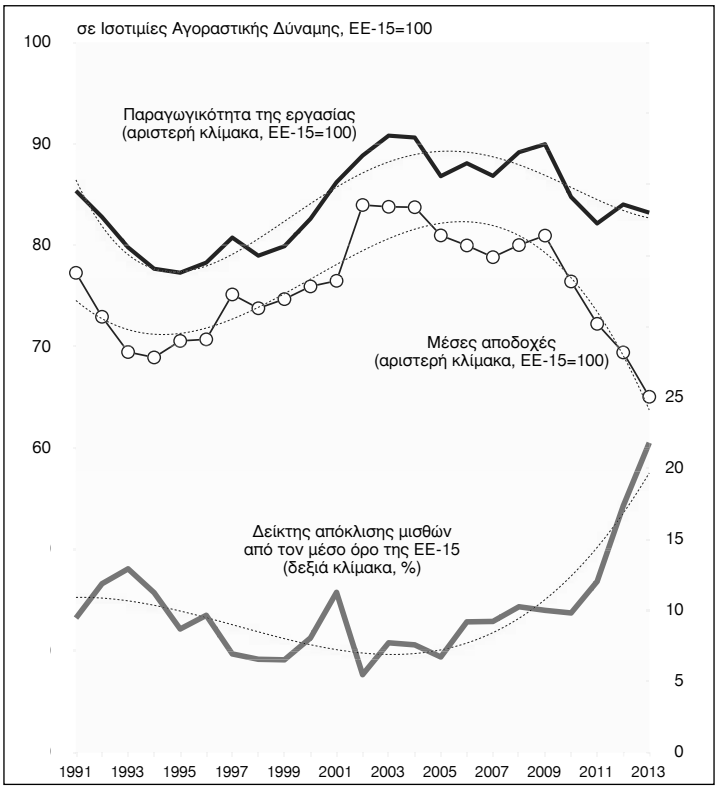

Πηγή: *Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Κατά την τετραετία 2010-2013 διευρύνθηκε θεαματικά το χάσμα της αγοραστικής δύναμης των μισθών έναντι της παραγωγικότητας της εργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την μεγάλη μείωση του μεριδίου της εργασίας στο ΑΕΠ και την μεγάλη άνοδο του λόγου κερδών / μισθών.

Πραγματικές αμοιβές ανά απασχολούμενο και παραγωγικότητα, σε σταθερές τιμές, 1995-2013

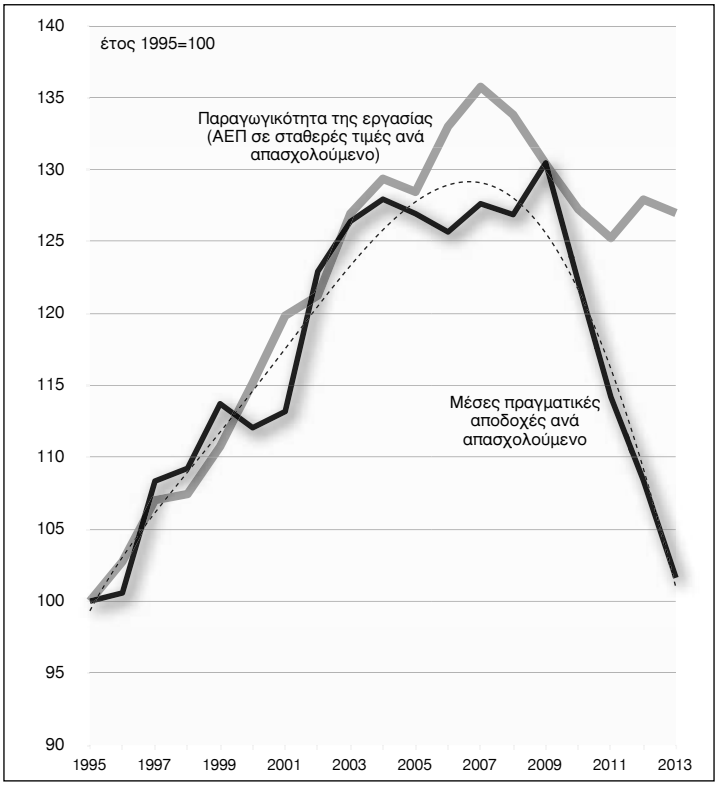

Πηγή: *Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Η μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας μετατράπηκε σε οριακή μόνον μείωση των τιμών (αποπληθωριστής του ΑΕΠ). Δεν αντανακλάται όμως στις τιμές των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.

Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και τιμές στην Ελλάδα και στην ΕΕ (2005-2013)

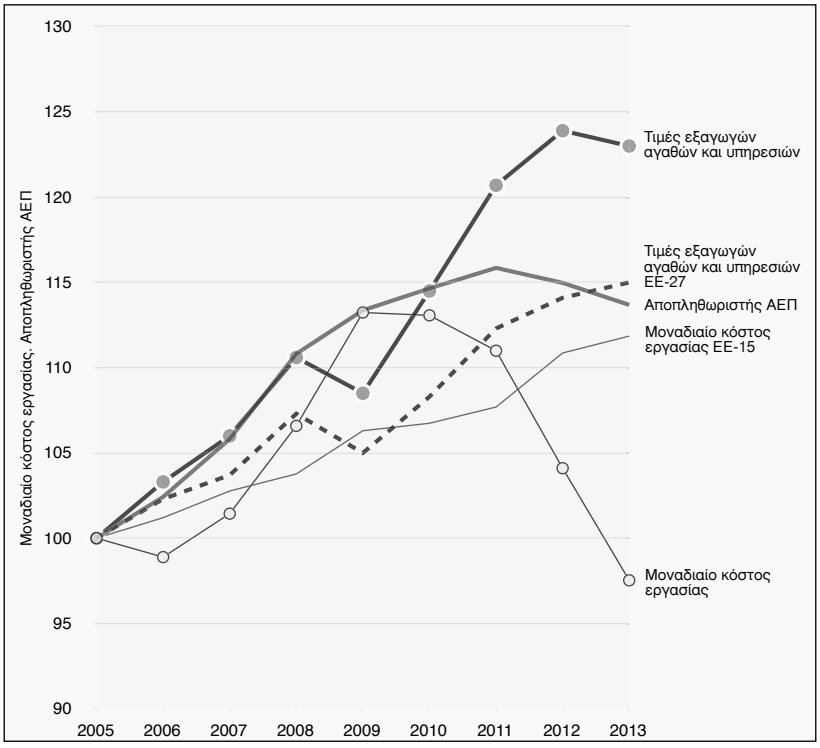

***Πηγή**: Ameco Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Οι μέσες ετήσιες αποδοχές στην Ελλάδα το 2013 ήταν μικρότερες από αυτές της Σλοβενίας και της Κύπρου. Ανέρχονταν σε 22.325 ευρώ έναντι περίπου 34.000 στην Ισπανία, 38.000 στην Γερμανία, 49.000 στην Γαλλία και 45.000 στην Ιρλανδία.

Μέσες ετήσιες αποδοχές ανά απασχολούμενο, 2013

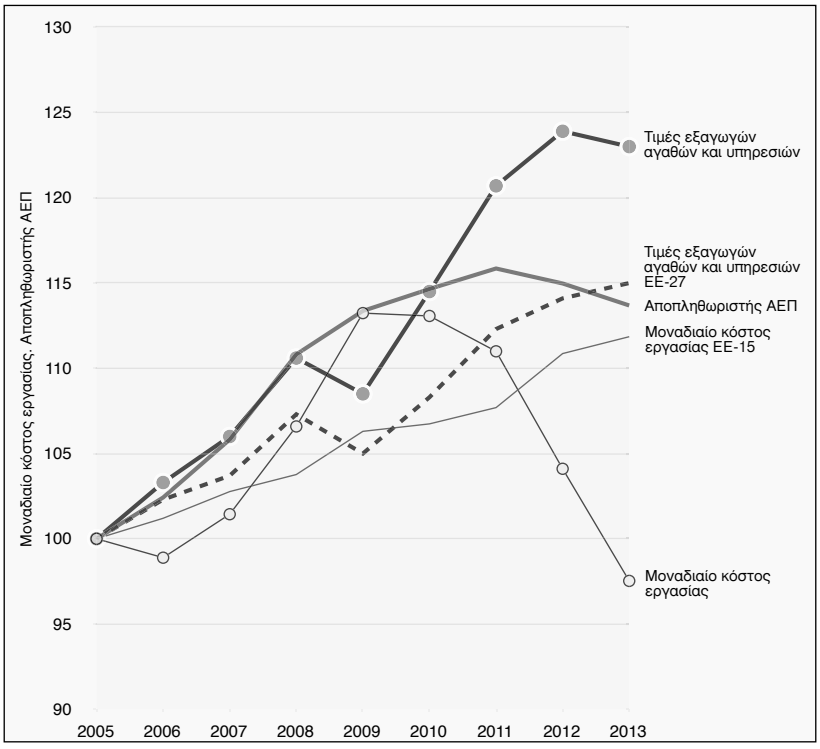

***Πηγή**: Ameco Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

- Ο κατώτατος μηνιαίος μισθός στην Ελλάδα αποκλίνει πλέον σημαντικά και υστερεί ακόμη περισσότερο έναντι των κατώτατων μισθών των πλουσιότερων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεδομένου ότι μετά την μείωση κατά 22% τον Φεβρουάριο του 2012 ανέρχεται πλέον μόλις στο 46% του αντίστοιχου κατώτατου μισθού της πρώτης ομάδας χωρών.

Κατώτατοι μηνιαίοι μικτοί μισθοί σε ευρώ στις χώρες της Ε.Ε.
Α΄ Εξάμηνο 2013 (Υπολογισμοί σε 12μηνη βάση)

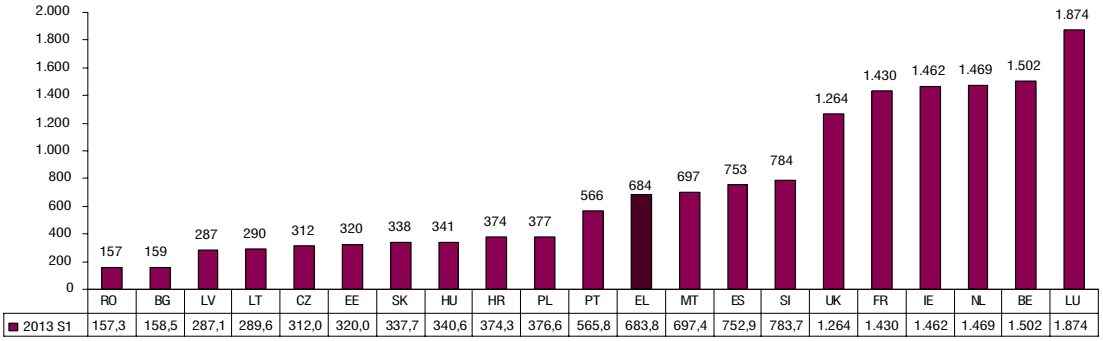

	RO	BG	LV	LT	CZ	EE	SK	HU	HR	PL	PT	EL	MT	ES	SI	UK	FR	IE	NL	BE	LU
2013 S1	157,3	158,5	287,1	289,6	312,0	320,0	337,7	340,6	374,3	376,6	565,8	683,8	697,4	752,9	783,7	1.264	1.430	1.462	1.469	1.502	1.874

Πηγή: **Eurostat.** Για την Ελλάδα η κατάταξη γίνεται με βάση τον κατώτατο μισθό μετά το Μνημόνιο 2, δηλαδή 684€ σε 12μηνη βάση (586€Χ14/12). Με βάση την ΕΓΣΕΕ (πριν το Μνημόνιο 2) ο κατώτατος μισθός ανερχόταν σε 12μηνη βάση στα 876,6€ (751,39€Χ14/12).

- Το δημόσιο χρέος δεν κατέστη βιώσιμο και διαχειρίσιμο παρά την αναδιάρθρωσή του με τη διαδικασία του PSI, με αποτέλεσμα να κρίνεται επιβεβλημένη μια νέα διαδικασία απομείωσής του.

Σενάρια Εξέλιξης Δημόσιου Χρέους

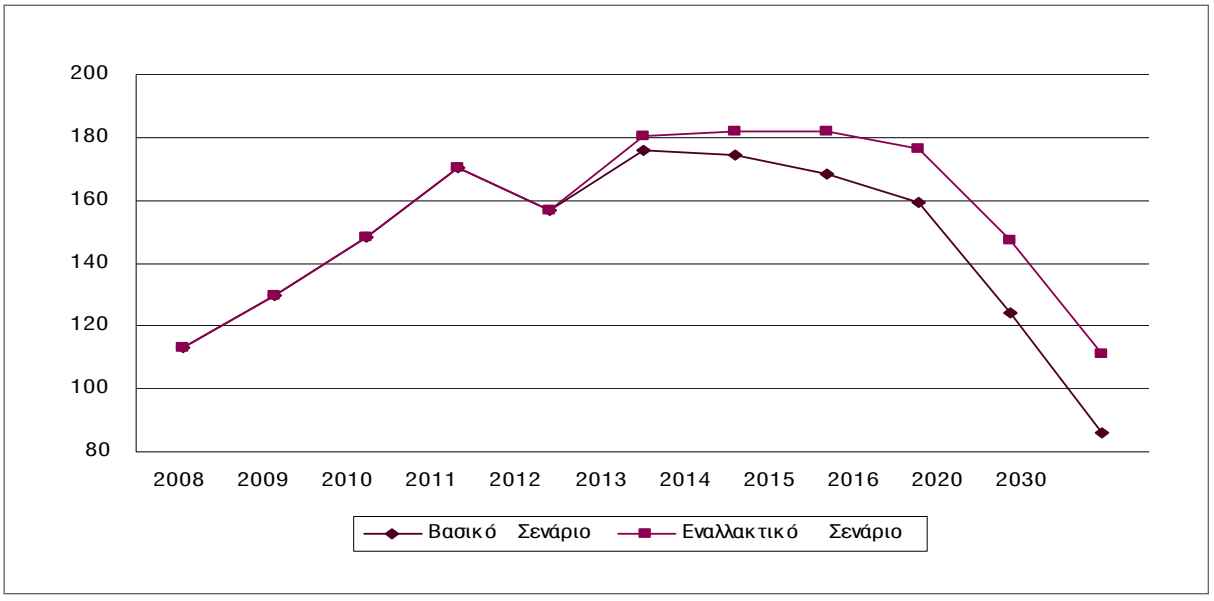

- Τα μακροοικονομικά στοιχεία της ελληνικής οικονομίας συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι η φθίνουσα συσσώρευση κεφαλαίου έχει ισχυρότερα αποτελέσματα από την εσωτερική υποτίμηση, η οποία, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, αποδεικνύεται εξαιρετικά αναποτελεσματική ως προς την επίτευξη των στόχων της.

Μέσες ετήσιες αποδοχές ανά απασχολούμενο, 2013

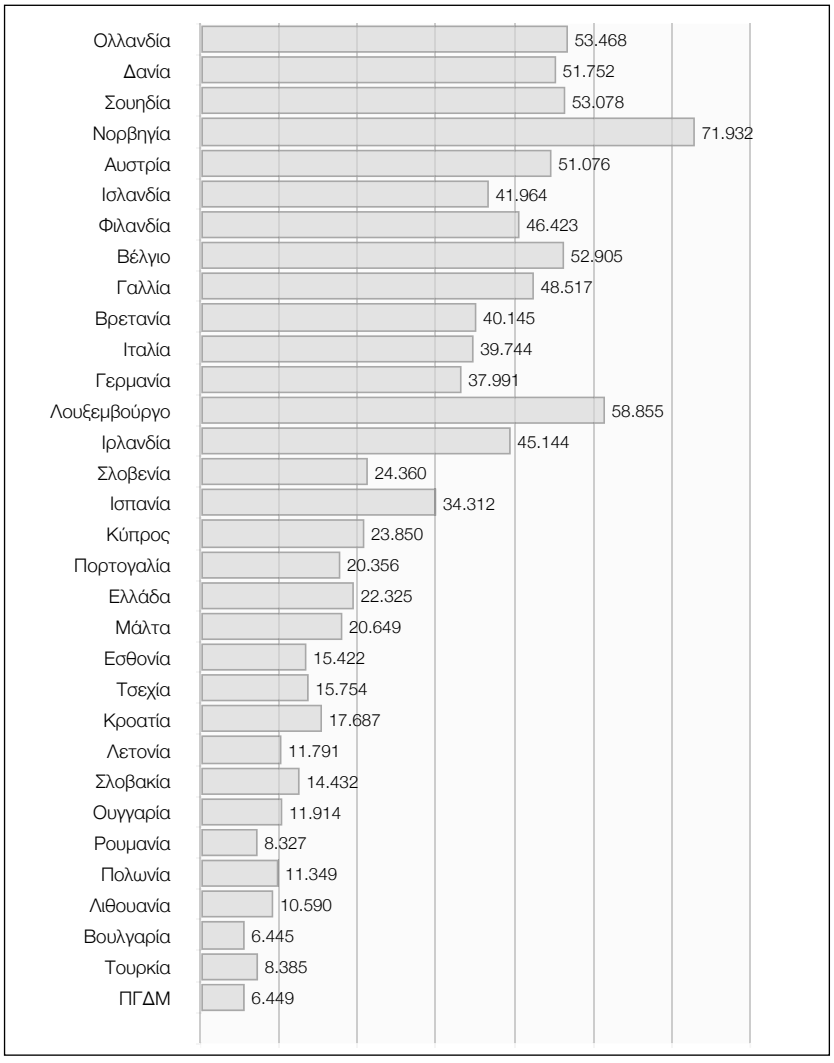

Πηγή: *Annual Macroeconomic Database, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.*

Επιπλέον, από την ανάλυση της Έκθεσης για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση του έτους 2013 προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

1. **Η ελληνική οικονομία** έχει καθηλωθεί σε χαμηλό επίπεδο παραγωγής και ανεργίας, στο οποίο εξαντλούνται οι δυναμικές ιδιότητες του παραγωγικού συστήματος, δηλαδή η ικανότητά του να ανακάμψει αυθορμήτως. Με άλλα λόγια, η ελληνική οικονομία φαίνεται ότι δεν μπορεί να αποκολληθεί από το χαμηλό επίπεδο στο οποίο έχει οδηγηθεί επειδή έχει εξαντλήσει όλες τις ενδογενείς δυνάμεις που διαθέτει για να μετατοπιστεί σε υψηλότερο επίπεδο παραγωγής. Αυτό σημαίνει **ότι μόνο ένα επενδυτικό σοκ** μπορεί να θέσει σε κίνηση ξανά την ελληνική οικονομία.
2. **Η αγοραστική δύναμη των αποδοχών** του συνόλου των μισθωτών μειώθηκε σωρευτικά κατά την περίοδο 2010-2013,

κατά 37,2%. Επομένως, ο μέσος μισθωτός, πριν φορολογηθεί το εισόδημά του, έχει απολέσει περίπου το 1/4 της αγοραστικής δύναμης των αποδοχών που είχε το 2009, ενώ οι μισθωτοί ως σύνολο, ως κοινωνική ομάδα, έχουν απολέσει, εξαιτίας και της υψηλής ανεργίας, κατά τι περισσότερο από το 1/3 της αγοραστικής δύναμης των αποδοχών τους. Έτσι το 2014 οι μισθωτοί στο σύνολό τους, δηλαδή ως κοινωνική ομάδα, θα έχουν απωλέσει το περίπου το 50% της αγοραστικής δύναμης που είχαν το 2009. Κατά συνέπεια, η ασκούμενη οικονομική πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης λειτουργεί ως πολιτική υποβάθμισης της μισθωτής εργασίας.

3. **Κατά την εξαετή περίοδο της ύφεσης** (2008-2013), η μείωση του όγκου της παραγωγής κατά 23,5% συνοδεύτηκε από μείωση της απασχόλησης 18,2%. Αυτό αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι **η μείωση του όγκου της παραγωγής** κατά την συγκεκριμένη περίοδο **προκάλεσε αύξηση του αργούντος παραγωγικού δυναμικού** η οποία όμως δεν συνοδεύεται από την ανάλογη μείωση της απασχόλησης. Η παρατήρηση αυτή σημαίνει ότι **στις σύγχρονες τεχνολογικές συνθήκες** μια μεγάλη μερίδα των εργαζομένων αποτελεί έναν πυρήνα απασχολουμένων των οποίων η εργασία είναι απαραίτητη για την παραγωγή είτε μεγάλου, είτε μικρού όγκου προϊόντος.

4. **Η αύξηση του ποσοστού ανεργίας** από το 7,7% στο 27,0% (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013) μέσα στην πενταετία 2009-2013, δεν οφείλεται μόνο στη μείωση του αριθμού των απασχολουμένων, αλλά και στην σταθεροποίηση του εργατικού δυναμικού, δηλαδή του αριθμού των ατόμων που έχουν ηλικία 15 έως 64 ετών και συμμετέχουν στην αγορά εργασίας (είτε δηλαδή έχουν απασχόληση είτε αναζητούν ενεργητικά εργασία). Κατά την πενταετία 2009-2013, το εργατικό δυναμικό της Ελλάδας αυξήθηκε αθροιστικά κατά 1,2%.

5. **Η αποτυχία της πολιτικής της εσωτερικής υποτίμησης** και η μετάλλαξή της σε μια πολιτική υποβάθμισης της ελληνικής οικονομίας, σχετίζεται και με το γεγονός ότι η θεωρία της εσωτερικής υποτίμησης παραβλέπει τον ρόλο της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, από την οποία εξαρτώνται στη μακροχρόνια διάρκεια οι εξαγωγικές επιδόσεις της χώρας. Τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας είναι διαρθρωτικά, αφορούν κυρίως σε τι είδους προϊόντα παράγονται στην Ελλάδα, τι ποιότητα έχουν, και εάν αυτή η ποιότητα ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της διεθνούς ζήτησης. **Η διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα**

όμως δεν βελτιώνεται με αποεπένδυση όπως παρατηρείται κατά τα τελευταία έτη στην Ελλάδα. Εξάλλου, το εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας δεν έχει πολύ μεγάλη συμβολή στην διαμόρφωση του ΑΕΠ. Είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν θα κατορθώσουν οι καθαρές εξαγωγές να ωθήσουν την ελληνική οικονομία σε αναπτυξιακή πορεία με τα δεδομένα χαρακτηριστικά του παραγωγικού συστήματος.

6. Το σοβαρότερο **πρόβλημα της εσωτερικής υποτίμησης στην Ελλάδα** είναι ότι η συμβολή όλων των συνιστωσών της εσωτερικής ζήτησης στο ΑΕΠ μειώνεται, η ανεργία αυξάνεται και μειώνει

και αυτή με την σειρά της την εσωτερική ζήτηση και ο φαύλος κύκλος της ύφεσης επαναλαμβάνεται. **Το μικρό ποσοστό επένδυσης παγίου κεφαλαίου** δεν επιτρέπει την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας γιατί οι νέες επενδύσεις είναι αυτές που φέρνουν την τεχνολογική πρόοδο μέσα στην παραγωγική διαδικασία. Η επιβράδυνση του τεχνολογικού εκσυγχρονισμού **μειώνει** την παραγωγικότητα της εργασίας, άρα και την ανταγωνιστικότητα τιμής, και επιπλέον, περιορίζει τις δυνατότητές της χώρας να βελτιώσει την ποιότητα των προϊόντων και να παραγάγει νέα προϊόντα για τα οποία αυξάνεται η διεθνής ζήτηση. Καθώς όλες οι συνιστώσες της εσωτερικής ζήτησης συμβάλλουν αρνητικά στην μεγέθυνση του ΑΕΠ, η ελληνική οικονομία βρίσκεται εγκλωβισμένη σε μια ανατροφοδοτούμενη διαδικασία ύφεσης που ακυρώνει τα όποια αποτελέσματα της πολιτικής της εσωτερικής υποτίμησης.

7. **Το ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας** υποχώρησε κατά 6,4% το 2012 μετά την μείωση κατά περίπου 14,6% στην τετραετία ύφεσης 2008-2011. Έτσι, η σωρευτική μείωση του ΑΕΠ, σε σταθερές τιμές, κατά την πενταετία 2008-2012 ανήλθε σε 20,1%. Οι εξελίξεις αυτές διέψευσαν για ακόμα μία φορά τις ετήσιες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με τις οποίες το ΑΕΠ θα είχε μειωθεί, σε σταθερές τιμές, κατά 4,7% το 2012, ενώ μειώθηκε κατά 6,4%. Η σωρευτική απόκλιση των αποτυχημένων προβλέψεων από την πραγματικότητα ανέρχεται πλέον σε περίπου 11 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ.

8. **Η πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης** που έχει μεταλλαχθεί σε πολιτική της υποβάθμισης της ελληνικής οικονομίας επιδεινώνει διαρκώς το επίπεδο ζωής της πλειονότητας των κατοίκων της Ελλάδας. Το ΑΕΠ ανά κάτοικο, σε σταθερές τιμές, θα παρουσιάζει στο τέλος του 2013 σοβαρή κάμψη κατά 23,6% έναντι του 2008. Η αντίστοιχη μείωση το 2012 ανερχόταν σε 18,6% και επομένως η απώλεια κατά το 2013 ανήλθε σε 5 εκατοστιαίες μονάδες. **Το μέσο ΑΕΠ ανά κάτοικο σε σταθερές τιμές, δηλαδή ως αγοραστική δύναμη, έχει επανέλθει στο επίπεδο του 2000**. Μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους, η οπισθοχώρηση του μέσου βιοτικού επιπέδου σε χρονολογικούς όρους για το 2013 θα ανέλθει σε 2 έτη (από το έτος 2002 στο 2000).

9. **Η παραγωγικότητα της εργασίας** θα έχει μειωθεί, στο τέλος του τρέχοντος έτους, έναντι του 2008, κατά 5,1% και θα έχει επιστρέψει στο επίπεδο του 2003. Δημιουργείται έτσι στην Ελλάδα μια έντονη τάση για επιστροφή σε χαμηλότερη παραγωγικότητα και σε ένα χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο ώστε να ισοσκελισθούν το εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών και το πρωτογενές ισοζύγιο του Δημοσίου.

10. **Το ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα,** σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης, πλησίασε σημαντικά τον αντίστοιχο μέσο όρο στις 15 πιο προηγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2010-2013, ωστόσο, η ελληνική οικονομία παρουσιάζει απόκλιση 19,7% έναντι του μέσου όρου των 15 πιο ανεπτυγμένων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρό-

κειται για **οπισθοχώρηση του δείκτη πραγματικής σύγκλισης στο επίπεδο του 1964**.

11. **Η δραματική πτώση του δείκτη πραγματικής σύγκλισης** της τριετίας 2010-2013 οφείλεται σε κάποιο βαθμό στην υποχώρηση της παραγωγικότητας που συνοδεύει την μείωση του βαθμού χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού, η οποία με την σειρά της οφείλεται στην μειωμένη ζήτηση. Η μέση παραγωγικότητα στην Ελλάδα ανερχόταν το 2009 σε 90,0% του μέσου όρου των 15 πιο αναπτυγμένων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ το 2013 ο αντίστοιχος δείκτης είχε μειωθεί στο 83,2%. Επομένως, από την μείωση κατά 19,7 εκατοστιαίες μονάδες του δείκτη πραγματικής σύγκλισης, οι 6,8 εκατοστιαίες μονάδες οφείλονται στην πτώση της παραγωγικότητας και οι 12,9 μονάδες στην μείωση της απασχόλησης ως ποσοστό του πληθυσμού.

12. **Η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα** ακολουθούσε, ήδη από το 2004, πορεία επιβράδυνσης (η ανάπτυξη των ετών 2004-2007 δεν βασίστηκε στην αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων αλλά στην επέκταση της παραγωγής χαμηλής έντασης κεφαλαίου). Σε αυτήν την επιβράδυνση προστέθηκαν οι επιπτώσεις της κρίσης και κατά την εξαετία 2008-2013 η υποχώρηση της παραγωγικότητας της εργασίας έναντι των 36 πιο προηγμένων χωρών του κόσμου ανήλθε αθροιστικά σε 8,4%.

13. **Στην τριετία 2011-2013, το απόθεμα παγίου κεφαλαίου της χώρας μειώνεται για πρώτη φορά από το τέλος του εμφυλίου πολέμου.** Η ταχύτητα της μείωσης αυτής ανέρχεται σε 2% ετησίως. Η ιδιωτική κατανάλωση (σε σταθερές τιμές) παρουσίασε μείωση 6,9% στη διάρκεια του 2013 και περίπου 30% στην εξαετία 2008-2013. Το επίπεδο της ιδιωτικής κατανάλωσης σε πραγματικούς όρους θα έχει επιστρέψει, στο τέλος του 2013, στο επίπεδο του 2001. Εξαιτίας της μεγάλης συμμετοχής της ιδιωτικής κατανάλωσης στη διαμόρφωση της ζήτησης και του ΑΕΠ, η μείωσή της υπήρξε ο κυριότερος παράγοντας μείωσης της ζήτησης.

14. **Η δημόσια κατανάλωση** αυξήθηκε κατά 4,8% το 2009, επιτρέποντας έτσι στην ελληνική οικονομία να μην βυθιστεί σε βαθύτερη ύφεση. Ταυτόχρονα, όμως, η αύξηση αυτή συνέβαλε και στην δραματική διεύρυνση του δημοσίου ελλείμματος. Η διόρθωση του δημοσιονομικού ελλείμματος που ξεκίνησε το 2010 προκάλεσε θεαματική μείωση του όγκου της δημόσιας κατανάλωσης έτσι ώστε στο τέλος του 2013, θα έχει οπισθοχωρήσει στο επίπεδο του 2001.

15. **Η εσωτερική ζήτηση** συμβάλλει αρνητικά στις μεταβολές του ΑΕΠ ενώ οι καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών συμβάλλουν θετικά. Ωστόσο, η αρνητική συμβολή της εσωτερικής ζήτησης, υπερβαίνει κατά πολύ την θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών, οδηγώντας έτσι την οικονομία σε βαθιά ύφεση.

16. **Ο μηχανισμός καθορισμού των κατώτατων αποδοχών** είναι ο μηχανισμός που θα επιτρέψει στην κυβέρνηση να ελέγχει το σύνολο των μισθών ώστε να εναρμονίζονται με τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων όσον αφορά την κερδο-

φορία τους. Εάν καταστεί δυνατή **η αποδιάρθρωση** του μηχανισμού διαρκούς υποτίμησης της εργασίας, επομένως η κατάργηση της αντεργατικής νομοθεσίας, ο έλεγχος της παράνομης πλευράς της αγοράς εργασίας και η αποκατάσταση του ελάχιστου μισθού στα νόμιμα επίπεδα του (δηλαδή στα 751 ευρώ), **θα έχουν γίνει σημαντικά βήματα** για αυξήσεις όλων των μισθών οι οποίες θα τείνουν να τους επαναφέρουν σε υψηλότερα επίπεδα. Αυτό δεν θα συμβεί μόνο για μακροοικονομικούς λόγους αλλά και επειδή ολόκληρη η μισθολογική κλίμακα τείνει να αναδομηθεί με βάση τον κατώτατο μισθό.

17. **Το "παραγωγικό κενό"**, δηλαδή η διαφορά της τρέχουσας παραγωγής από την δυνητική παραγωγή, δηλαδή η απόσταση που μπορεί να διανυθεί ξεκινώντας από το σημείο ύφεσης **που βρισκόμαστε τώρα έως ότου εξαντλήσουμε το σημερινό αργούν παραγωγικό δυναμικό χάρη στις αυξήσεις της ζήτησης ανέρχεται σε περίπου 15% του ΑΕΠ (έναντι 25% της συνολικής απώλειας του ΑΕΠ). Το υπόλοιπο 10% του ΑΕΠ και η αντίστοιχη απασχόληση έχουν απωλεσθεί εξαιτίας της αποεπένδυσης.**

18. **Τα αποτελέσματα των οικονομετρικών εκτιμήσεων αναδεικνύουν την ύπαρξη μιας σχέσης ισορροπίας** μεταξύ των μέσων ονομαστικών αποδοχών εργασίας που προκύπτουν από διαπραγμάτευση, του επιπέδου των τιμών και της παραγωγικότητας, και του ποσοστού ανεργίας. Το στοιχείο της σχέσης που ενδιαφέρει είναι ο συντελεστής 0,291 με τον οποίο η μακροχρόνια σχέση εισέρχεται στην βραχυχρόνια. **Ο αριθμός των ετών** έως ότου ο μισθός ισορροπήσει σε μια εξωτερική διαταραχή (π.χ. σε μια αύξηση της ανεργίας) ανέρχεται σε 1/0,291=**3,4 έτ**η. Αυτό σημαίνει ότι η **μεγάλη άνοδος της ανεργίας** που παρατηρείται στην Ελλάδα κατά τα τελευταία έτη θα συνεχίσει να μειώνει τους μισθούς, θεωρώντας όλους τους άλλους παράγοντες σταθερούς, όχι μόνο για το τρέχον έτος αλλά και για τα δύο επόμενα έτη.

19. **Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα** της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου επιβάλλεται μείωση των κατώτατων ονομαστικών μισθών, το εύρος της οποίας προκαλεί πρωτοφανείς απώλειες για τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους που ξεπερνούν σε ετήσια βάση τους τρεις μισθούς. Παράλληλα, **η αλλαγή (2017) στον τρόπο καθορισμού** του κατώτατου μισθού, με την μετάβαση από την ΕΓΣΣΕ στην κυβερνητική παρέμβαση, προωθεί την περαιτέρω μείωση του κατώτατου μισθού με ευρύτερες επιπτώσεις στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, είτε μέσω των επιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων εργασίας, είτε μέσω των ατομικών συμβάσεων καθώς και της άμεσης μείωσης του ύψους του επιδόματος ανεργίας (από 461,5 ευρώ σε 360 ευρώ) και των άλλων κοινωνικών επιδομάτων /παροχών που συνδέονται άμεσα με τις κατώτατες αποδοχές.

20. **Ο περιορισμός των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η δημιουργία δημοσιονομικών πλεονασμάτων** δεν έγιναν εφικτά με την αύξηση των δημοσίων

εσόδων, με αποτέλεσμα την μεγαλύτερη από το προβλεπόμενο επίπεδο περικοπή των δαπανών. Επίσης δεν αντιμετωπίσθηκαν οι διαρθρωτικές αδυναμίες της δημοσιονομικής πολιτικής (λόγος άμεσων και έμμεσων φόρων ως προς το ΑΕΠ, φορολογική επιβάρυνση της εργασίας σε σχέση με το κεφάλαιο, κοινωνικές δαπάνες ως προς το ΑΕΠ, κλπ.). Αντίθετα μάλιστα, το 2012, **οι μισθωτοί και συνταξιούχοι** υποστήριξαν, αποκλειστικά σχεδόν, όλο το βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής. Πράγματι, ενώ το μέσο δηλωθέν εισόδημα των μισθωτών και των συνταξιούχων μειώθηκε κατά 18% (2011) σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (2010) η μέση φορολογική τους επιβάρυνση αυξήθηκε κατά 52%. Από την άλλη πλευρά παρατηρείται ότι το μέσο δηλωθέν εισόδημα των ελεύθερων επαγγελματιών μειώθηκε (2011) κατά 38,5% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (2010) και η μέση φορολογική τους επιβάρυνση μειώθηκε κατά 17,7%.

20. Η παραμονή της ελληνικής οικονομίας εντός του κοινωνικο-οικονομικού πλαισίου των πολιτικών της εσωτερικής υποτίμησης, αποδεικνύεται ότι οδηγεί σε σοβαρή υποβάθμιση του μείγματος του τελικού προϊόντος, σηματοδοτεί την αδυναμία της να ανταποκριθεί παραγωγικά στις απαιτήσεις της διεθνούς ζήτησης και ενισχύονται οι δυνάμεις προσομοίωσης της με χώρες παραγωγικά, τεχνολογικά και κοινωνικά υποανάπτυκτες. Παράλληλα, οι ασκούμενες πολιτικές εσωτερικής υποτίμησης επηρεάζουν αρνητικά το τρέχον αλλά και το μελλοντικό ΑΕΠ, στερώντας τις δυνατότητες της οικονομίας να είναι παραγωγικές και ανταγωνιστικές και στο μέλλον.

21. Ο αριθμός των εργαζομένων, το 2008 και το 2009, ανερχόταν σε 4,8 εκατομμύρια άτομα ενώ το 2013 ήταν μόλις 3,9 εκατομμύρια. Μετά από την συνεχή πτώση οκτώ ετών (2001-2008), το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε δραματικά κατά το 2009-2013 στο 27,0% σε μέσο επίπεδο (με βάση τον ορισμό της Eurostat).Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το ποσοστό ανεργίας πρόκειται να μειωθεί κατά το 2014 στο 26,0% (σε μέσο ετήσιο επίπεδο) και σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΟΟΣΑ (Ιούλιος 2013) το ποσοστό της ανεργίας κατά το 2014 θα αυξηθεί στο 28,2% (Δ΄ Τρίμηνο) από 26,8% το Μάιο του 2013. **Οι εκτιμήσεις του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ** είναι πιο απαισιόδοξες, προβλέποντας την ανεργία κατά το 2013 να αυξηθεί από 24,2% το 2012 στο 29%-30% και το 2014 στο 31,5%. Ο λόγος ανέργων / απασχολουμένων υπερβαίνει σήμερα το 1/3. Με άλλα λόγια, σε κάθε τρεις εργαζόμενους αντιστοιχεί περίπου ένας άνεργος.

23. Ο πυρήνας των παρεμβάσεων στις **εργασιακές σχέσεις** μετά την περίοδο εφαρμογής των πολιτικών της εσωτερικής υποτίμησης στην Ελλάδα, αποσκοπεί στην αποτελεσματική και μεσομακροπρόθεσμη συρρίκνωση των δαπανών (κόστους) εργασίας και εστιάζεται στην απορρύθμιση των όρων διαμόρφωσης των μισθών, του συστήματος των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών συμβάσεων

εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, κατά την περίοδο 2009-2013, **παρατηρείται**, εκτός των σημαντικών μισθολογικών εισοδημάτων και της εκρηκτικής αύξησης της ανεργίας, η συνεχής μείωση του γενικού συνολικού αριθμού των νέων συμβάσεων εργασίας (προσλήψεις), η μείωση του αριθμού των συμβάσεων πλήρους απασχόλησης, η αύξηση του αριθμού των συμβάσεων μερικής απασχόλησης και εκ περιτροπής εργασίας και η υπερδιπλάσια αύξηση των ευέλικτων μορφών εργασίας στην Ελλάδα (από 21% το 2009 σε 45% το 2012, ενώ οι συμβάσεις πλήρους εργασίας από 79% το 2009 σε 45% το 2012) καθώς και η σημαντική μείωση της τυπικής εργασίας και αύξησης της άτυπης εργασίας στα κράτη – μέλη τόσο της νότιας, όσο και της βόρειας Ευρώπης.

24. **Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και ύφεσης** στην Ελλάδα (2009-2012) η ανασφάλιστη και αδήλωτη εργασία παρουσιάζει σημαντική αύξηση, το ποσοστό της οποίας υπερβαίνει (2012) το 36%. Κατά την ίδια περίοδο πενταπλασιάσθηκε η αύξηση των επιχειρησιακών συμβάσεων εργασίας (από 238 το 2010 σε 976 το 2012) από τις οποίες το 72,6% υπογράφεται με ενώσεις προσώπων και μόνο το 17,4% υπογράφεται από επιχειρησιακά σωματεία, με αποτέλεσμα οι επιχειρησιακές συμβάσεις σε συνθήκες οικονομικής κρίσης, ύφεσης και υψηλής ανεργίας να αποτελούν έναν από τους βασικούς μηχανισμούς επιβολής μισθολογικών μειώσεων.

25. **Στην Ελλάδα οι υπηρεσίες συλλογικής φροντίδας** και ανατροφής των παιδιών προσχολικής ηλικίας είναι περιορισμένες και υπολείπονται σημαντικά από τους στόχους που τίθενται από κοινού με τα άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη αυτού του είδους των υπηρεσιών. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία οι υπηρεσίες συλλογικής φροντίδας των παιδιών καλύπτουν μόλις το 10% των παιδιών από 0 έως και 2 έτη και μόλις το 61% των παιδιών τριών ετών και μέχρι την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

26. **Η οικονομική κρίση μετά το 2008** συνέβαλε στον σημαντικό περιορισμό της χρήσης των γονικών αδειών γεγονός που υποδηλώνει την επιδείνωση των συνθηκών εργασίας των εργαζόμενων γονέων.

27. **Η χρήση αυτών των αδειών** (εκτός από την άδεια μητρότητας) **είναι πολύ περιορισμένη** και καλύπτει πολύ μικρή αναλογία των γονέων που τυπικά έχουν το δικαίωμα για την αξιοποίησή τους. Ο αριθμός των γονέων (κατά κανόνα γυναικών) που αξιοποιούν συνολικά το θεσμό των γονικών αδειών είναι πολύ μικρός συγκριτικά με τον αριθμό των παιδιών που βρίσκονται στην ηλικία που επιτρέπει τη χρήση τους. Εντυπωσιακό είναι επίσης το γεγονός ότι η άδεια παρακολούθησης της σχολικής επίδοσης των παιδιών, παρά την περιορισμένη ετήσια διάρκειά της αξιοποιείται από ασήμαντο αριθμό γονέων (23.057 το 2011 όταν ο αριθμός των παιδιών που βρίσκονται στο δημοτικό και το γυμνάσιο ξεπερνά το ένα εκατομμύριο).

28. **Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στα-**

διακά στο σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων στα πλαίσια των πολιτικών της εσωτερικής υποτίμησης (Ν. 3863/10, Ν. 3996/2011, Ν. 4093/2012, κλπ) είχαν ως αφετηρία την διαπίστωση ότι το συνταξιοδοτικό σύστημα, όπως ίσχυε, δεν ήταν βιώσιμο. Ωστόσο, **οι παρεμβάσεις αυτές** αποδεικνύονται εξαιρετικά επώδυνες καθώς εστιάζονται κυρίως στην μείωση των συντάξεων, στην αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, στην αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των κύριων και επικουρικών συντάξεων, και του εφάπαξ, χωρίς ταυτόχρονα να εξασφαλίζουν την μεσο-μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της κοινωνικής ασφάλισης.

29. **Τις δυσμενείς εξελίξεις** κατά τα επόμενα χρόνια στην ευρωζώνη αναφορικά με την παράταση της οικονομικής ύφεσης, την αύξηση της ανεργίας, ως αποτέλεσμα των πολιτικών λιτότητας, την δημογραφική γήρανση κλπ, επικαλείται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διεθνείς αναλυτές, Υπουργοί οικονομικών κρατών-μελών και κεντρικών τραπεζών προκειμένου να νομιμοποιηθούν ιδεολογικά και πολιτικά κοινωνικο-ασφαλιστικές επιλογές που είχαν και έχουν ως κεντρικό στόχο την μείωση της κρατικής παρέμβασης στην χρηματοδότηση του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος και την υποκατάστασή της με σημαντική μείωση των κοινωνικών παροχών και με την θεσμοποίηση της ιδιωτικής διαχείρισης των κοινωνικών πόρων και την διεύρυνση της ατομικής ευθύνης στην ασφάλιση κινδύνων (κεφαλαιοποιητικό σύστημα) καθώς και τη συρρίκνωση της κοινωνικής λειτουργίας της δημοκρατίας. Τα κοινωνικά δικαιώματα διαχειρίζονται ως ατομικά δικαιώματα ιδιοκτησίας και οι κοινωνικές ανάγκες διαχειρίζονται σε όρους αγοράς θεωρημένες ως ατομική επιθυμία και όχι ως συλλογή-κοινωνική ανάγκη, που το κράτος εγγυάται, με νέους πόρους την δυναμική ικανοποίησή της.

Εναλλακτική μακροοικονομική πολιτική ανάπτυξης δια των μισθών και όχι δια της λιτότητας και των κερδών

Οι ποσοτικές εκτιμήσεις των μακροοικονομικών μεγεθών (υπόδειγμα διόρθωσης σφάλματος – vector error correction model) αποδεικνύουν την ισχυρή συσχέτιση μεταξύ αύξησης των μισθών, αύξηση της εσωτερικής ζήτησης, αύξηση του ΑΕΠ και αύξηση της απασχόλησης.

Ο ποσοτικός καθορισμός των μακροοικονομικών συσχετίσεων (υπόδειγμα καθορισμού μισθών και τιμών σε συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού) αναδεικνύει ότι:

Η αύξηση του κατώτατου μισθού από 586 ευρώ στα 751 ευρώ για 300.000 μισθωτούς συμβάλλει κατά τον πρώτο χρόνο σε αύξηση της εσωτερικής ζήτησης κατά 0,75%, του ΑΕΠ κατά 0,5% και της απασχόλησης κατά 7.000 νέες θέσεις εργασίας.

Η ανάσχεση της ύφεσης και η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας από τον πρώτο χρόνο διαμέσου της αύξησης του κατώτατου μισθού, ενισχυόμενη από την δραστική απομείωση του χρέους, την ρευστότητα της οικονομίας και την πραγματοποίηση επενδύσεων (10% του ΑΕΠ συνολικές επενδύσεις από τις οποίες 7,5% παραγωγικές και 2,5% κατοικίες) δημόσιας, ιδιωτικής και ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, συμβάλλουν επιπρόσθετα σε αύξηση του

ΑΕΠ κατά 1,7% τον χρόνο και σε αύξηση της απασχόλησης κατά 25.000 νέες θέσεις εργασίας.

Αυτή η πορεία ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας στον ορίζοντα μίας πενταετίας θα θέσει σε χρήση και το παραγωγικό δυναμικό που σήμερα αργεί και ανέρχεται σε 15% του ΑΕΠ περίπου και θα συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης κατά 7%-10%, δηλαδή κατά 250.000 άτομα. Οι ρυθμοί αυτοί ανάκαμψης (3,5%-4,0%) της ελληνικής οικονομίας το χρόνο κατά την πρώτη πενταετία, προϋποθέτουν μία εικοσαετία για την δημιουργία ενός εκατομμυρίου θέσεων εργασίας περίπου, που χάθηκαν την τετραετία 2010-2013, η δημιουργία των οποίων προϋποθέτει μία δεκαετία με ετήσιους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ 7,0%-8,0%.

Οι πληθωριστικές πιέσεις διαμέσου των μισθολογικών αυξήσεων του κατώτατου μισθού και μετά μια τριετία του μέσου μισθού που θα ενδυναμώσουν περαιτέρω την αύξηση του ΑΕΠ και της απασχόλησης, θα απορροφηθούν από την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, η οποία βραχυπρόθεσμα εξαρτάται από τον βαθμό χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού.

Η δυναμική των νέων συνθηκών ανάκαμψης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας (ενίσχυση της ζήτησης δια μέσου της δημιουργίας εισοδημάτων, της αύξησης των επενδύσεων, ενεργοποίησης και ανασυγκρότησης της παραγωγής) σημαίνει, εκτός των άλλων, αύξηση των φορολογικών εσόδων του κράτους και των εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων, γεγονός που

δημιουργεί συνθήκες αφενός ανασύστασης του κράτους πρόνοιας και σταδιακής αποκατάστασης των συντάξεων και αφετέρου συνθήκες αποκατάστασης της δημοκρατικής λειτουργίας των συλλογικών διαπραγματεύσεων και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Η άμεση (ανάσχεση της ύφεσης), η βραχυπρόθεσμη (δημιουργία θέσεων εργασίας) πορεία ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας ακολουθείται από την μεσομακροπρόθεσμη πορεία ανάπτυξης, η οποία προϋποθέτει την διαμόρφωση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου με θεμελιώδη χαρακτηριστικά: την καινοτομική, παραγωγική-τεχνολογική ανασυγκρότηση, την επενδυτική (δημόσια-ιδιωτική) αναζωογόνηση, την μεταμόρφωση (clusters-ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων) της κλαδικής διάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την δημιουργία δυναμικών πόλων ανάπτυξης, καινοτομίας, απασχόλησης, παραγωγικότητας και διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, την ποιότητα της παραγωγής και των εργασιακών σχέσεων, την καταπολέμηση της ανεργίας, την αποκατάσταση της εισοδηματικής και κοινωνικής καθίζησης, κλπ.

Διαφορετικά, **η ελληνική οικονομία και κοινωνία θα περιθωριοποιηθεί** και μία σοβαρή δοκιμασία περιμένει την παραγωγική της υποδομή και το βιοτικό επίπεδο των μισθωτών, των συνταξιούχων και των ανέργων. Το επίπεδο ζωής των πολιτών θα επιδεινωθεί τουλάχιστον κατά 50% σε σχέση με αυτό του 2008 εξαιτίας της μείωσης των μισθών, των συντάξεων και των φορολογικών επιβαρύνσεων. **Η ελληνική οικονομία θα αποκτήσει σταδιακά χαρακτηριστικά υπανάπτυκτου κοινωνικοοικονομικού σχηματισμού**.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

25-28 Ιουλίου 2013

Συμμετοχή του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Σοφία Λαμπουσάκη) στο ελληνογερμανικό συνέδριο στο Βερολίνο που διοργάνωσε η Ver.di με την υποστήριξη της IG Metall και της IG BCE με τίτλο: «Η δημοκρατία σε κίνδυνο;». Στο συνέδριο συμμετείχαν συνολικά 40 συνδικαλιστές και επιστήμονες από την Ελλάδα, τη Γερμανία και την Κύπρο.

5 Σεπτέμβρη 2013

Η ΓΣΕΕ, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της με αφορμή την Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, παρουσίασε τα αποτελέσματα της Ετήσιας Έκθεσης για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση, το 2013. Τα αποτελέσματα της Έκθεσης παρουσίασε ο Επιστημονικός Διευθυντής του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Σ. Ρομπόλης.

5 Σεπτέμβρη 2013

Το Εργατικό Κέντρο Ναυπλίου διοργάνωσε ημερίδα στην οποία παρουσίασε τα αποτελέσματα της Ετήσιας Έκθεσης για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση, το 2013. Τα αποτελέσματα της Έκθεσης παρουσίασε ο Επιστημονικός Διευθυντής του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Σ. Ρομπόλης.

27 & 28 Σεπτέμβρη 2013

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ συμμετείχε σε διημερίδα που διοργάνωσε το Εργατικό Κέντρο Φλώρινας σε συνεργασία με τους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς Δυτικής Μακεδονίας. Η διημερίδα πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αμυνταίου και Δήμου Φλώρινας με θέμα: *«Η ανεργία ως μείζον κοινωνικό πρόβλημα και οι αναπτυξιακές δυνατότητες του νομού Φλώρινας».* Η εισήγηση του Επιστημονικού Διευθυντή του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, Σ. Ρομπόλη, είχε αντικείμενο: *«Εναλλακτική μακροοικονομική πολιτική για την ανάκαμψη, την καταπολέμηση της ανεργίας και την δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης»*.

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ
Ιουλιανού 24, Τ.Κ. 104 34
Κωδ. 3385